

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SVMMO PON=||TIFICE,|| QVINQVE LIRBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XIV. De ceteris Pontificibus, quibus error in fide falsò tribuitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53860)

vituperat Gregorium, laudat tamen (vt diximus) oculis
 multis modis, nullo autem modo reprehendit. Eodem tem-
 pore Dodechinus in additione ad Marianum apertissime Gre-
 gorium laudat, & Henricum vituperat. VINCENTIVS circa
 annum M. C. C. L. in speculo historiali lib. 25. cap. 44. miraco-
 lis, & dono prophetiæ Gregorium VII. claruisse testatur. Et
 eundem cum honore citat S. Thomas 2. 2. quæst. 12. articulo.
 MARTINVS Polonus circa annum M. C. C. C. in vita eun-
 dem Gregorij. Et Ioannes Vilanus lib. 4. histor. Florentinæ,
 cap. 21. BLONDVS circa annum M. C. C. C. C. decada 1. libro 9.
 Matthæus Palmerius in Chronico, & Thomas Waldemarus
 mo 2. cap. 43. S. ANTONINVS circa annum M. C. C. C. C. se-
 cunda parte summæ historialis tit. 16. cap. 1. §. 21. Platina vita
 Gregorij, & Æneas Syluius in compendio Blondi. Iuan-
 NES Trithemius circa annum M. D. in Chronico. Ioannes
 Nauclerus in Chronico gen. 37. Albertus Kranzius lib. de
 tropolis, & Sabellicus Enneade 9. lib. 3. & Volaterranus in
 Anthropologia, res gestas Gregorij, vt planè sanctissimi
 descriperunt. Qui sunt auctores triginta duo, quos mihi
 noni ad retundendam Centuriatorum & Tilemanni appu-
 dentiam opponimus: necnon ad coarguendum Tilemanni
 mendacium, qui scribere ausus est, Gregorij VII. hanc pro-
 dita esse in lucem à Monachis & adulatoribus Papæ cum nos
 contra ostenderimus, Gregorium ab omnibus laudari.

CAPVT XIV.

*De ceteris Pontificibus, quibus error in fide
 tribuitur.*

TRICESIMVS SECVNDVS est ALEXANDER
 qui capit. Cùm esses, de Testamentis, dicitur
 alienum à diuina lege & Ecclesiæ consuetudine
 vt in Testamentis requirantur plures tribu-
 bus: & ibidem sub pœna excommunicationis præcipit, ut
 nullus rescindat Testamenta cum tribus testibus facta. Alio-
 trarium est in praxi totius orbis Christiani. Nec enim habet
 tur rata Testamenta, nisi septem testibus adhibitis. Iam Alexander,
 capit. Licet, de sponsa duorum, dicit quosdam leges
 praxi

prædecesores iudicauisse, Matrimonium per verba de præ-
senti contractum, non tamen consumatum, posse dirimi per
aliud Matrimonium: se tamen contrarium sentire. Ex quo se-
quitur, vel Alexandrum, vel etiam prædecesores eius errasse.

Respondeo ad PRIMVM cum glossa Canonistarum; Ale-
xandrum non tradere eam legem nisi hominibus sibi subie-
ctis in temporalibus, & spiritualibus; & proinde non deroga-
re istum canonem legibus ciuilibus, nec praxi reliqui orbis
Christiani. Vel si tradat legem omnibus Christianis, debere
intelligi solum de causis piis, de quibus Ecclesia iudicat; id
est, voluisse Pontificem, vt testamenta, non quidem omnia,
sed illa solum, quæ Ecclesiam, vel locum pium hæredem fa-
ciunt, valeant, etiamsi tribus tantum adhibitis testibus facta
sint. Ad SECUNDVM dico; nec Alexandrum, nec eius præ-
decesores aliquid definiuisse; sed solum quid sentirent, expli-
cuisse.

TRICESIMVS TERTIVS est CELESTINVS III. quem
Alphonsus de Castro lib. I. de hæresibus, cap. 4. affirmat, non
posse vilo modo excusari ab hæresi, quod docuerit per hære-
sim ita Matrimonium solui, vt liceat ei coniugium aliud ini-
re, cuius prior coniunx in hæresim lapsus sit. tametsi enim nunc
decretum hoc Celestini non exstet, tamen fuit olim in anti-
quis decretalibus, capit. Laudabilem, de conuersione infide-
lium, quod decretum Alphonsus vidisse se dicit. Esse autem
hanc Celestini sententiam hæreticam, planum est; tum quia
contrarium docuit Innocentius III. cap. Quanto, de diuor-
tiis; tum etiam quia idem definitum est in Concilio Triden-
tino sess. 24. can. 5.

RESPONDEO; nec Celestinum, nec Innocentium aliquid
de ea re certi statuisse; sed vtrumque respondisse, quod sibi pro-
babilius videbatur. Id quod manifestè colligitur ex verbis In-
nocentij; qui cum dicit, prædecesorem suum aliter sensisse,
indicat, in opinione rem totam adhuc positam fuisse. Quod
verò Alphonsus ait, epistolam Celestini fuisse aliquando in-
ter epistolas decretales; verum quidem est, sed non potest inde
colligi, factum esse à Celestino decretum planè Apostoli-
cum, & ex cathedra; cum constet, multa esse alia in epistolis
decretalibus, quæ non faciunt rem aliquam esse de fide, sed
solum opiniones Pontificum de ea re nobis declarant.

37. **TRICESIMVS QVARTVS** est **INNOCENTIVS III.** qui in capite, Per venerabilem, qui filij sint legitimi, docet legem veterem nondum planè esse abrogatam: *Sane, inquit, cum Deuteronomium secunda lex interpretetur, ex vi Sociabilis comprobatur, Et quod ibi decernitur, in Testamento nouo debeat obseruari.* At pugnat hoc decretum Innocentij cum decreto S. Petri, Acto. 15. **RESPONDEO,** Innocentium eo loco non voluisse dicere, Deuteronomium hoc tempore debere seruari ad literam; sed quatenus quæ in eo dicebatur, signa erant Testamenti noui. Ideo enim existimauit Innocentius, dictum esse Deuteronomium secundam legem, quia multa continet ad legem nouam figuratè pertinentia.

38. **TRICESIMVS QVINTVS** est **NICOLAVS III.** qui in capite, Exiit, de verborum significatione in Sexto, definit Christum verbo & exemplo docuisse perfectam paupertatem, que consistit in abdicatione omnium rerum, nullo sibi dominio relicto, nec in particulari, nec in communi; ac proinde talem paupertatem esse sanctam & meritoriam. At hoc falsum est & hæreticum docet Ioannes XXII. in extrauagantijs suis, titulo de verborum significatione. Nam in extrauagantijs Ad conditorem canonum; docet esse impossibilem talem paupertatem, qua quis in rebus vsu consumptibilibus abicit se omni dominio, solo vsu retento; & in extrauagantijs, Cum inter nonnullos; declarat esse hæreticum dicere, Christum talem paupertatem verbo aut exemplo docuisse. Et in extrauagantijs, Quia quorundam, idem docet, ac prolixius in eadem **Ioannes de Turrecremata** lib. 2. summa, cap. 112. conatur omnibus hos Pontifices conciliare, sicut etiam ipse Ioannes nititur ostendere, se à Nicolao non dissentire.

At profectò, nisi ego vehementer fallor, in omnibus conciliari nequeunt. Est igitur aduertendum, tres questiones tractari à Ioanne & Nicolao. **PRIMA,** an in rebus vsu consumptibilibus possit separari vsus à dominio. **SECUNDA,** an paupertas, quæ omne dominium à se remouet, solo vsu relictis, sit sancta & meritoria. **TERTIA,** an Christus talem paupertatem verbo & exemplo docuerit.

De primâ Ioannes respondet, non posse separari vsum à dominio in eiusmodi rebus. dominari enim est posse rem destruere. Proinde impossibile est, posse rem destruere vtendo, &

panem comedendo, & non posse Dominum illius rei. At Nicolaus docet id fieri posse, & rectè nam idem apertè docuit postea Clemens V. in Clementina, Exiui de paradiso, de verborum significatione. & ratio est manifesta; quia esse Dominum, non est posse rem destruere quocunque modo; sed posse liberè destruere, quando, vbi, quomodo quis voluerit, & etiam donare, vendere, commutare, &c. constat autem omnes veros religiosos habere vsum panis, quem comedunt, & vini, quod bibunt; nec tamen posse illa donare, vendere, mutare, proicere, &c. dices, ergo errauit Ioannes. **RESPONDEO**; ita videri, sed non in re fidei. hæc enim quæstio ad fidem non pertinet, vt ipse Ioannes dicit in extrauagati, Quia quorundam: immò adhuc sunt de hac re variæ doctorum sententiæ.

De **SECUNDA** quæstione Nicolaus sentit, illam paupertatem esse sanctam & meritoriam: negat Ioannes. Et quamquam melius Nicolaus sentire videtur: tamen nec Nicolaus hoc definiuit tanquam articulum fidei: nec Ioannes directè hoc impugnauit. Ioannes enim in illa extraganti, Ad conditorem canonum; solùm intendit renunciare dominio earum rerum, quæ donantur Franciscanis, quod Romani Pontificis esse asseruerat Nicolaus. renunciare autem eiusmodi iuri potuit Ioannes.

De **TERTIA** quæstione (quæ omnium grauissima est, & ad fidem pertinet) non dissentiunt Nicolaus & Ioannes. Nam Nicolaus dicit, Christum aliquando perfectissimam illam paupertatem verbo & exemplo docuisse: aliquando autem paupertatem minùs rigidam exemplo demonstrasse, tanquam communem omnium patrem & doctorem. Ioannes autem definit esse hæreticū asserere, Christum nihil vnquam hîc in terris habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi. Quæ duo non pugnant: nam Nicolaus non negat Christum aliquando habuisse aliquid proprij saltem in communi; sed negat semper talem vitam Christum egisse. Ioannes quoque non negat, Christum aliquando nihil habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi; sed negat semper talem vitam Christum egisse.

Quod autem Christus vtrumque docuerit, verbo & exemplo, probatur; nam paupertatem omnimodam docuit Matt. 10. cum ait: *Nolite possidere aurum, nec argentum, neq; pecuniam*

niam in zonis Vestris, non peram, nec duas tunicas, neque calceamenta, neque Virgam. Neque refert an hæc verba loquantur præceptum, an consilium, & an possint exponi aliter quam de abdicatione omnis dominij. Nam satis est ad sententiam Nicolai saluandam, quod hæc sit Christi doctrina, & quod non repugnet ei iste sensus, vt reuera non repugnat. Est enim Christus subiiciens: *Dignus est operarius mercede sua*, obligauit populos ad sustentandos prædicatores, & proinde concessit prædicatoribus, vt iure exigant sustentationem à populis, non tamen obligauit ipsos prædicatores, vt quai debetam exigant, vt patet ex Paulo I. Cor. 9. sed permisit eis vt de suis laboribus, vel accipere tanquam donum sine ulla violatione dominij, quod ex iustitia illis debebatur. Accedit, quod in hoc sensu illa verba accepit *S. Franciscus*, cuius vni instituta & Deus plurimis miraculis, & Ecclesia vniuersa communi consensu approbavit.

Quod autem exemplo hoc idem Dominus ostenderit, patet ex illo Matt. 8. *Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet*. Et ex illo Lucae 8. *Sequebantur eum mulieres, quæ ministrabant eis de facultatibus suis*. Tunc enim Dominus cum Apostolis sine oculis vivebat ex solis fidelium elemosinis.

Quod autem Dominus etiam alterum vitæ genus exemplo suo docuerit, patet ex Ioan. 13. vbi legimus eum habuisse oculos, ex quibus in communi cum discipulis vivebat, nec dubium est, quin habuerint dominium earum pecuniarum, saltem in communi, quâdoquidem ex eis elemosinas facere etiam consueuerant, vt patet ex eodem loco. Quam vitam postea imitati sunt fideles, qui erant in Hierusalem sub Apostolis, vt patet Actor. 4. & ferè omnes ordines religiosi. Nam ceptis Franciscanis, omnes habent, saltem in communi, dominium rerum mobilium.

TRICESIMVS SEXTVS est IOANNES XXII. Papa, qui à multis reprehenditur, ac præsertim à Gulielmo Okam in opere 93. dierum, & ab Adriano in quæst. de confirmatione, circa finem, quod docuerit, animas beatorum non videri Deum ante resurrectionem. ERASMVVS præfatione ad lib. 4. Irenæi id ipsum cum additamento affirmat. Sic enim ait: *In quo errore fuisse videtur Ioannes Pontifex Romanus eius nominis vicesimus, coactus opera Theologorum Parisiorum ad palm-*

palinodiam coram Galliarum Rege Philippo, non sine buccina. Quod indicat Ioannes Gerson in serm. de Paschate.

Addit CALVINVS in Inffit. lib. 4. cap. 7. §. 28. eundem Ioannem docuisse, animas esse mortales: Atqui, inquit, si priuilegium quod obtinent, ratum esse volunt, expungant e numero Pontificum oportet Ioannem XXII. qui palam asseruit, animas esse mortales, & naq; cum corporibus interire & q; ad diem resurrectionis. Atq; Et videas totam sedem cum praeceptis suis futuris tunc prorsus concidisse, nemo Cardinalium huic se tanta insania opposuit. Sed schola Parisiensis Regem Galliae impulit, Et ad palinodiam hominem cogeret. Rex eius communionem suis interdixit, nisi mox resipisceret: idq; de more publicauit per praconem. Hac necessitate adactus ille, errorem abiurauit. Haec ille. Non autem probat aliter, quam ponendo in margine, Testis Ioannes Gerson, qui tunc viuebat.

RESPONDEO in primis ad Adrianum, Ioannem hunc reuera sensisse, animas non visuras Deum, nisi post resurrectionem; ceterum hoc sensisse, quando adhuc sentire licebat sine periculo haeresis; nulla enim adhuc praecesserat Ecclesiae definitio. Voluit autem Ioannes quaestionem definire, sed dum adhuc in praeparatione & consultationibus versaretur, mortuus est, vt testatur Benedictus XII. Ioannis successor, in extrauaganti, quae incipit, Benedictus Deus; quam totam refert Alphonsus a Castro lib. 3. contra haereses, in verbo, Beatitudo *hanc habet.*

Refert autem Ioannes Villanus lib. II. hist. cap. 19. Ioannem Papam pridie ante mortem partim declarasse, & partim etiam reuocasse sententiam suam. PRIMVM enim testatum, se nunquam, cum de hac re loquutus erat, quaestionem definire in animo habuisse, sed solum differere ad veritatem inuestigandam. DEINDE addidisse, existimare se iam probabiliorem sententiam esse eam, quae asserit, beatos frui visione diuinâ etiam ante diem iudicij: & hanc sententiam se amplecti, nisi aliquando aliud Ecclesia definierit, cuius definitioni suas omnes sententias libentissimè subiiceret. Haec retractatio aperte docet, Ioannis Papae mentem semper bonam, & Catholicam fuisse.

Ad CALVINVM dico, eum quinque mendacia impudentissimè paucissimis verbis protulisse. PRIMVM, quod Ioannes Gerson vixerit tempore Ioannis XXII. nam constat ex

Ioanne Villano lib. II. cap. 19. & omnibus historicis aliis, Ioannem XXII. obiisse anno Domini M. CCC. XXXI. constat autem ex Trithemio de viris illustribus, Gersonem natum esse anno M. CCC. LXIII. nondum ergo natus erat Gerson, quando Ioannes Papa diem suum obiit.

SECUNDUM mendacium est, quod Gerson dicat, Ioannem Papam negasse animæ immortalitatem. Gerson enim nihil de istius Ioannis erroribus dicit, nisi in *Sermone de Deschate*, qui habetur tomo 4. qui solus locus citatur ab omnibus contra Ioannis errorem. Ibi autem sic loquitur Gerson: *Hoc fecit, inquit, latroni, qui verisimiliter nondum comiserat penitentiam pro omnibus peccatis suis, qui fuit illa propria hora beatificatus, & vidit Deum facie ad faciem, sicut Sancti in Paradiso. Propter quod insuper apparet falsitatem doctrinæ Papæ Ioannis XXII.* Hæc ibi. Nec explicat amplius qualis doctrina fuerit, sed cum dicat apparere falsitatem doctrinæ Ioannis Papæ ex eo, quod latro cum Christo crucifixus, mox à morte vidit Deum, manifestè indicat Ioannem in hoc errasse, quod crediderit animas Sanctorum non videre Deum mox à morte. Quod autem negauerit animæ immortalitatem Ioannes Papa, neque Gerson, neque ullus alius scripsit ante Calvinum, ac ne ipse quidem Gulielmus Ockam, qui fuit Papæ Ioanni infestissimus.

Sed video cur Calvinus tam horrendum mendacium excogitauerit, quia nimirum error ille Ioannis Papæ de visione Dei, Calvino non est error, sed verissima doctrina. Ipsi enim lib. 3. Institut. cap. 20. dicit solum Christum esse in cælo, reliquos Sanctos expectare in atrio quodam usque ad mundi consummationem. Et §. 24. dicit Sanctos mortuos vñ nobiscum adhuc esse fide coniunctos. Quod si fidem habent, non igitur Deum vident. Quoniam igitur videbat Calvinus, quod alij reprehendebant in Ioanne Papa, non posse à se reprehendi, tamen volebat ullam occasionem Pontificis accusandi pretermittere, confugit ad magistrum suum patrem mendaciarum, & ab eo insignem illam calumniam mutuatus est.

TERTIUM mendacium est, quod nullus Cardinalium se opposuerit Ioannis sententiæ. Hoc enim esse falsum patet, tum quia nec Gerson, nec ullus alius hoc dicit, tum quia plurimi sentiebant contrarium, ut patuit ex definitione, que

mortuo

mortuo Ioanne facta est à Benedicto XII. de consensu omnium Cardinalium, vt ex ipsa epistola Benedicti perspicuum est: nec erat causa, cur isti, qui contrarium sentiebant, metuerent viuenti Ioanni contradicere. Siquidem Benedictus XII. in sua extrauaganti asserit, Ioannem Papam seuerè præcepissè Cardinalibus, aliisque Doctoribus omnibus, vt sincerè dicerent quid sentirent, vt veritas inueniri posset. Denique Ioannes Villanus, qui tunc viuebat, lib. 10. cap. ultimo historiæ, scribit, maiorem partem Cardinalium repugnasse Ioanis Papæ opinioni, illo viuente.

QUARTVM mendacium est, quòd Rex Gallia interdixerit suis communionem Ioannis. Quod enim Rex Gallia Philippus magis crediderit Parisiensibus Doctoribus, quàm Ioanni Papæ, vt particulari Doctore, de illa quæstione differenti, testatur Gerson loco notato: at quòd propterea Rex Pontificem excommunicauerit, nullus narrat, nec est credibile Christianum Regem tale aliquid facere ausum.

QUINTVM mendacium est, quòd Pontifex abiurauerit errorem suum. Id enim nec Gerson scribit, nec vllus alius, nec debuit Papa errorem abiurare, cùm in errorem nullum incidisset. retractauit quidem sententiã suam pridie ante mortem, sed suasu affinium, non iussu Regis. Vide Ioannem Villanum lib. II. cap. 19. ex quibus etiam deteguntur Erasmi calumniæ. Neque enim verum est Ioannem adactum ad palinodiam, & multò minus verum est, id factum esse coram Rege Philippo.

TRICESIMVS SEPTIMVS est IOANNES XXIII. qui in Concilio Constantiensi sess. II. accusatur hæresis perniciosissima; dicitur enim negasse vitam futuram, & carnis resurrectionem. RESPONDEO, Ioannem XXIII. nõ fuisse Pontificem omnino certum & indubitatum, proinde non necessario esse defendendum; erant enim eo tempore tres, qui Pontifices haberi volebant, Gregorius XII. Benedictus XIII. & Ioannes XXIII. nec poterat facilè iudicari, quis eorũ verus, ac legitimus esset Pontifex, cùm non deessent singulis doctissimi patroni. ADDO præterea, probabile vehementer, ac fere certum esse, eum errorem falsò tributum fuisse Ioanni Papæ. Nam in primis cùm in ea sessione Concilij enumerentur articuli, qui obiciebantur Ioanni Papæ, primùm collocan-

m m s tur

tur articuli LIII. qui omnes ad mores pertinent, & homines suis certis testibus confirmantur. Deinde adferuntur aliqui quidam sine certis testibus, & horum penultimus est is, de quo nunc agimus.

Itaque iste articulus non fuit probatus, nisi ex vulgare more, qui quoniam videbat Ioannem esse vitæ dissolutum, & stimulare cœpit, atque etiam dicere, eum non credere vitam futuram, & carnis resurrectionem. Sed quis non videt, non rectè colligi hæresim ex malis operibus? Quot enim errari possent, qui rectissimè credunt, & perditissimè viuunt? Deinde in sessione duodecima, recitatur sententia Concilij aduersus Ioannem Papam, & breuiter recitatur causæ damnationis, & depositionis eius: nulla autem mentio erroris, aut hæreseos fit. Quod certè est argumentum credens, non potuisse probari, quod Ioanni Papæ fuerat obiectum circa hæreses. Si enim id probari potuisset, debuisset in eo loco recenseri inter causas damnationis, cum nullum iustior causæ, iudicandi Pontificem, quàm nota hæresis, immò nulla sit alia causæ, ob quam iudicari ritè queat.

TRICESIMVS OCTAVVS est **BENEDICTVS XIII.** quæ nomine hæreseos damnauit Concilium Constantinens. At iste Benedictus nec legitimus Pontifex fuit, cum Clementi VII. successerit, qui viuente Urbano VI. verò Pontificem, sedem inuaserat: nec verè etiam fuit hæreticus. Id enim ei solum obiciebatur, quod nõ crederet Concilium habere maiorem potestatem, quàm summus Pontifex habeat. in qua re nihil omnino Benedictus errauit. sed de hoc aliàs.

TRICESIMVS NONVS est **EUGENIVS IV.** cui Concilium Basileense sess. 34. pontificatum abrogauit, quod in hæresim incidisset. At iste quoque nulla in re à veritate aberrauit. Quocirca idem Concilium Lausanæ continuatum, & acta sua priora irritauit, & Nicolaum V. Eugenij successorem, vt verum Pontificem veneratum est, vt ex literis eiusdem Nicolai cognosci potest, quæ Basileensi Concilio adiunguntur in tomis Conciliorum.

QVADRAGESIMVS est **INNOCENTIVS VIII.** qui eo peccasse videtur, quod Noruegis permisit, vt sine violæ sacrificio celebrarent, vt refert Raphaël Volaterranus lib. Geographiæ. Sed facilè responderi potest. Nam in primis

edidit ipse decretum, quo vniuersæ Ecclesiæ declararet, licere sine vino sacrificium offerre. Itaque si errauit, errauit facto, non dogmate. Deinde non permittit, loco vini liquorem alium consecrari, quod fuisset materiam Sacramenti peruertere: sed id solum permittit, vt in altera tantum specie Eucharistiam consecrarent, idque ob extremam necessitatem, cum in ea regione vinum conseruari non possit, quin statim acescat. Quod quidem aut nullus error est, aut certe exploratus error non est. Accedit, mirum videri posse, si eo tempore vini visum non habuerint, aut conseruare non poterint, cum hoc tempore aded sit frequens, vt sine illo ne communicare quidem velint.

CAPVT XV.

Proponitur quæstio: An summus Pontifex habeat iurisdictionem verè coactiuam, ita vt possit leges cõdere, qua obligent in consciẽtia, & iudicare, ac punire transgressores.

DEMONSTRAVIMVS hactenus, summum Pontificem iudicem esse controuersiarum, quæ in Ecclesia oriuntur: & iudicium eius certum atque infallibile esse. Sequitur nunc TERTIA quæstio: *An videlicet possit summus Pontifex cogere fideles, vt id credant, & faciant, quod ipse iudicauerit.* Quod idem, seruata proportione, de Episcopis ceteris intelligitur. Sed antequam ad rationes vel nostras, vel aduersariorum veniamus, operæ precium erit, pauca quædam annotare de statu ipso quæstionis, & sententia aduersariorum.

PRIMUM igitur annotandum est, nos non loqui de Pontifice, vt Princeps est temporalis certæ cuiusdam prouinciæ. Nam hoc modo certum est, posse eum ferre leges suis subditis, & in eos etiam gladio animaduertere. Neque hoc negant hæretici, posito quod Pontifex sit Princeps temporalis, quàm negant conuenire illi talem principatum exercere. de qua re in sequenti libro agemus. solum ergo nunc agimus de Pontifice, vt Pontifex est totius Catholicæ Ecclesiæ. Et quarimus, an ille habeat veram potestatem in omnes fideles

in